

Kegyetlen farsang

Urbán János

Csak annyit tudott, hogy apját felakasztották, anyja pedig öngyilkos lett. Akkor már különváltak éltek. Ő az anyjánál, majd anyja halála után anyai nagyanyjánál nevelkedett. Most, hogy kezében a diploma, és állást kapott, dolgozik, elég erősnek érezte magát, hogy végigolvassa a bírósági jegyzőkönyveket. Nem fájt neki, nyugodtan, higgadtan, talán kissé közömbösen vette tudomásul mindazt, ami ezen a délelőttön megvilágosodott előtte. Nem kereste, hogy szülei közül ki miért bűnös és miért felelős, vagy melyikük miért és hogyan jutott el a halálig. Valahogy kissé önmagára erőszakolta az érzést, hogy a megtörténteken nem lehet változtatni, és bele kell nyugodnia. Két ember nem értette meg egymást. Ezt az érzést azonban észrevétlenül is átütötte az események súlyossága. Talán nem akarta magának bevallani, hogy túlságosan is bele ivódott vérébe mindaz, amit hosszú évek után megtudott.

A vonatra várakozott. Lassan hatalmába kerítették az emlékek. Anyjára gondolt, gyermekkorára és arra, hogyan is éltek szülei. Sok mindent megtudott, az azonban továbbra is

megfejtethetlen valami maradt számára, hogy anyja miért nem szólította apját keresztnevén. Egyszerűen csak vezetéknevén szólott hozzá, vagy ha úgy telttél kedve, akkor azt a csúfnevet említette, ami apai nagyapjáról maradt férjére, az ő apjára. Miért ment hozzá feleségül, ha nem szerette? Ezt a furcsa kérdést elhessegette magától azzal, hogy nincs benne semmi logika. Otthon, a falon függő képen, még a legutolsón is, amikor már a két életárs túlságosan eltávolodott egymástól, még akkor is olyan meghitten állnak egymás mellett, mint a legszentebb házasságban élők. Az élet csak látszat, — állapította meg —, és jaj azoknak, akik nem látják a mélységeket és a magasságokat. Akik nem tudják, mit jelent a felkapaszkodás megaláztatása, és akik nem ismerik a lezuhanás rémesen őszinte megnyilatkozását. Talán szépsége vakította el azt az aszszonyt, akit anyjának ismert.

Mesélték, hogy úgy készültek arra a párosbálra, mint az esküvőjükre. Mintha a hosszú évek hidegsége valami forró szeretetbe csapott volna át, úgy mentek el otthonról, vidáman, kacagva... Reggelre apja nem jött haza. Még emlékezett arra az ölelésre, a-

mit akkor érzett és kapott anyjától, amikor azon a reggelen egyedül tért haza, és megölelte őt, egyetlen valaki-jét, fiacskáját.

Egy hétre rá jött egy kimért, kissé mogorva ember. Osztzkodni vagy egyezkedni akart. Ügyvéd volt, az elvált férj nevében beszélt. Semmit sem kért, semmit sem kínált fel, mindent az elhagyott asszonyra bízott, hogy legjobb belátása szerint nyilatkozzék, és egyezzenek meg. Ez az eljárás rettenetesen sértette a magára maradt asszonyt, az ő anyját. Hogy miért, akkor sem értette, most sem tudja, csak sejti, hogy talán azt várta az anyja, hogy férje, az a hallgatag, büszke ember mégiscsak visszajön... Visszajön, és úgy könyörög, mint ahogyan már annyiszor megtette, egy-egy súlyosabb összevezés után. Ezek a visszatérések a bírósági tárgyaláson is szóba kerültek. A feleség azt állította, hogy férje nem szeretetből tért vissza, hanem a nő iránti éhsége hajtotta hozzá. És a férfi, az apa válasza erre csak egy egyszerű igen volt. Mint ahogy minden más kérdésre is igenlő választ adott, amivel önmagát terhelhette. Miért akarta apja mindenáron magára vállalni a felelősséget? Az anya pedig milderre azt mondta, hogy férje ezzel csak a mártír szerepében tetszeleg. Vajon úgy volt-e, ahogy a feleség állítja, vagy a férj, mindenáron, egyszer és mindenkorra, az elválás kimondásával, meg akart szabadulni attól a nőtől, akit nagyon szeretett, de nem tudta elviselni, hogy nevetségessé tegye társaságban, kihívással, kacérkodásával bolondítsa a férfiakat, és ha ő csak egyszer is szóba állt egy másik nővel, akkor már jelenetet rendezett...

A válás kimondása után anyja még reménykedett. Bár apjának semmije sem maradt, még annyi sem, hogy a válási költségeket fizesse, mégis távol maradt. Nem jött többet. A járuléka, a költségek hatalmas összege arra kényszerítette apját, hogy munkát vállaljon. A házasság megkötésekor anyjának alig volt valami vagyona, amijük lett és maradt, az majdnem mind az apai vagyomból maradt rájuk. Anyja a hosszú évek civódásai során mindig azzal békült ki, hogy valamit a vagyomból magára írathatott. Először a házat, majd a földek egy részét, és végül mindent.

A kisémmizett férjnek évente joga volt kétszer meglátogatni őt, saját

gyerekét. Az első találkozáskor történt, hogy mikor anyja meglátta volt férjét, sírógörcsöt kapott, és minden áron szobájába akarta cipelni. A férfi egy ideig hidegen állt, majd megölelte őt, a fiát, és még onnan a verendáról szó nélkül távozott.

Másnap reggel halva találták az anyját. Megmérgezte magát. Most, hogy visszaemlékszik azokra a napokra, azt érzi, amit akkor, hogy nem anyja halálakor, hanem már jóval előbb elvesztette szüleit, és hogy volt, aki gondoskodott róla, az semmivel sem több, mint amikor egy árva gyermek menhelyre kerül. Talán most még így, az idő megszerpítő távolából jobban fáj anyja halála, mint akkor, amikor temették. Amikor a kántor a búcsúztató énekbe őt is belefoglalta, arra gondolt, hogy mindezt azért teszi olyan szívhezszólan, mert anyja a temetkezési költségekben külön jelentős összeget szánt a búcsúztató szöveg írójának és elmondójának. A búcsúztatóban a szeretett férjtől is elköszönt a halott. A beszéd megszerkesztéséből kiértett: a halálba menő asszony arra számított, hogy a volt férj eljön a temetésre. Nem jött el.

Apja nem is tudott a halálesetről. Valahol, szülővárosától távol vállalt munkát. Lehet, hogy éppen azidőtájt sikkasztotta azt az összeget, amit postán küldött volt asszonyának, hogy eleget tegyen a bírósági ítéletben foglaltaknak. A pénzt már nem vehette át a címzett — eltemették.

Csak nagysokára, mikor már anya nélkül maradt, és várta apja látogatását, és hiába várta, akkor tudta meg, hogy apját sikkasztásért elítélték. Még szerencse, hogy a pénzt nem vehette át volt felesége, és így hiánytalanul visszakerült. Később azt is megtudta, mikor szabadul ki az apja. Várta, nagyon várta, hogy eljön, meglátogatja majd, de nem jött. Érdeklődni kezdett utána. Tudomására adták, hogy ismét bezárták mint visszaeső bűnözőt.

Akkor tudta meg, hogy apja, a hideg-ködös őszi délutánon télikabát nélkül szabadult a fegyházból. Az ítéletből azt is megtudta, hogy a városzéli kocsmá előtt vesztglő kocsirol emelt le egy bórkabátot. Három nappal szabadulása után elvitt egy bórkabátot, ahogyan vallotta, azért, hogy elmenjen benne meglátogatni a fiát. Csak annyi időre, hogy meglátogassa és utána — a bírósági jegyzőkönyv sze-

rint — visszaküldte volna a kabátot. Szégyellte, hogy nincs kabátja, azt meg nehezen bírta kivárni, hogy valahol annyit keressen, hogy kabátot vegyen magának... Hamarabb akarta látni fiát, és amiatt amit elkövetett, ismét nem láthatta. Miért volt ilyen az apja? Ha az anyja előtt tartotta magát, büszke volt, miért nem tudott eljönni minden gátlás nélkül a fiához, ahhoz, aki egyedüli örököse lett a vagyonnak, s aki akkor úgy akarta, hogy apjával megfelezi mindazt, ami az anyja, a volt feleség után maradt. Nem jött el!... nem jött el...

Alig múlt el a tavasz, apja kegyelmet kapott. Kiszabadulása napján eltűnt a városból. Senki sem tudta, hová ment, kihez, és miből él. Akkor hiába kerestette, nem jelentkezett. Úgy látszott, hogy eltűnt, mindörökre. De nem így történt.

Egy esős ünneppeni délelőttön, egy távoli városka piacterén nyilvánosan felakasztottak egy többrendbeli rablógyilkost. Mire megérkezett, apját már a temető legeldugottabb sarkában, a bűnözők részére kijelölt helyen temették el. Kifogást emelt, hogy későn értesítették. De amikor megtudta, apja utolsó kívánságát, tudomásul vette a kivégzést, úgy, ahogyan történnie kellett. Apja azt kívánta, hogy csak temetése után értesítsék egyetlen hozzátartozóját, fiát. Az utolsó kívánság jogának tudomásulvételéig minden kihallgatáson és tárgyaláson azt állította, hogy nincs hozzátartozója. Halála előtt vallotta be, hogy él a fia, akinek a vele történekről csak a kivégzés után szabad értesülnie.

Megtudott mindent. Feltételezhető, hogy amikor letöltötte büntetését, dolgozni akart. Ezért vállalt munkát azon a messzi tanyán. A gazda, akéhez beszegődött, azt mondta, azért bocsátotta el, mert túlságosan tehetetlen volt. Úgy járt, kelt, mint a holdkóros. A környékbeli tanyákon majdnem mindenütt dolgozott néhány hetet. Senkihez sem szólt semmit, ha enni hívták, szabadkozott, hogy nem éhes. Ha viszont asztalhoz ült, akkor meg annyit evett, hogy az egyik gazda szerint nem dolgozott annyit, mint amennyit megevett. Aratás után már sehol sem fogadták föl. El is tűnt a környékről. A vallomásokból az is kitudódott, hogy akkor sem ment el, ott tartózkodott a kukoricásokban. Nyerskukoricán, vagy jobb esetben sültkukoricán tengette életét.

A kukoricásokban találkozott össze azzal az állítólagos emberrel is, aki rábeszélte a lopásra. Hogy az azidegen valójában létezett-e, nem sikerült megállapítani. A vádlott által adott személyleírás a környéken senkire sem illett rá.

Az első megdöbbentő esett egy félkegyelmű asszonynak a halála volt. Távol minden tanyától, a mocsaras rétparton volt annak a két leánytestvérnek a tanyája, akiket, ha a középkorban élnek, bizonyára boszorkánycént égetnek el. Titokzatosan éltek. Mindent maguk végeztek. Szántottak, vetettek, hizlaltak, disznót vágtak, egyszóval mindent dolgoztak, de csak a maguk részére. Bevásárolni évente csak kétszer-háromszor mentek. Akkor is csak az öregebb, mert a fiatalabb állítólag olyan többel-jobb volt. Ha rájött valami betegség, akkor meztelenre vetkőzött, és úgy mázskált a tanya körül. Nyáron a pocsolyába ült, egyútt heverkezett a jószággal, és ha ilyenkor meglátott a környéken egy férfit, rátámadt vagy a vasvillával, vagy a lapáttal, ami éppen kezeügyébe került. Úgy szenynyesen, meztelenül kergette el a környékről a szántóvető embereket, és talán gyilkolt volna is, ha nővére olyankor nem csavarja karjára húga hosszú haját, és nem vonszolja be, vissza a tanyára.

Az a hazátlan, tanyátlan, fegyházból szabadult ember azt vallotta, hogy ott, annál a két nőnél akart félire menedéket kérni. Amikor a tanyára ért, hiába kiáltozott, senki sem jelentkezett. Végül is, amikor a konyhaajtóhoz ért, a konyhában a fiatalabb nő, a félkegyelmű fűtött. Meztelen volt. Irtózatos látvány volt. Talán azoktól a rettenetes vékony lábaktól, az egész csontvázától, vagy a piszoktól fekete, lecsüngő melléktől ijedt meg, nem tudta megmondani. Ott, a konyhaajtóban földre gyökerezett a lába. A nő hirtelen fölkapta a villát, és rárontott. A férfi alig tudta legyűrni állatias erejét. A villát ugyan kicsavarta kezéből, a nő azonban rikoztzott, ordított, mint a sakál, kapart, harapott és rúgott. Már az udvarra kerültek, mikor a nő fel akarta kapni a fejszét. Ekkor sújtott rá a kezében lévő villával. A nő hanyatt vágódott. Ahogy ránézett, látta, hogy kiszúrta egyik szemét. A vér láttán-e, vagy a félelem, düh kényszerítette rá, nem tudta, csak

amikor a nő föl akart kelni, a vasvillát mellébe döfte. Még hallotta, hogy a félkegyelmű hörög, de már futott a messi kukoricásba. Akkoriban ez a rettenetes emberölés mindenkit megdöbbentett. Különösen amikor híre ment, hogy semmi sem vezetett el a tanyáról. Az egész vádból csak ezt az egyetlenegyét ismerte be. Azt mondta, önvédelemből tette...

Azt a másik emberölést nem ő követte el, hanem az az ismeretlen idegen. A kocsin szundikáló embert lepte meg. Egy hosszú késsel szúrta le, s utána a lovakról leszedték a hámat, de minden mást otthagytak. Ő nem gyilkolt, csak a lószerszámot segítette elvinni és eladni annak az idegennek, akitől aztán még részese-dést sem kapott. Előkerült a szíjgyártó is, aki megvette a lószerszámot. Nem emlékezett másra, csak a vádlottra, és határozottan állította, hogy a pénzt is neki számolta le. Igaz, hogy voltak ott körülöttük mások is, de hogy kik, nem tudja... Nem emlékezett rájuk.

Az ismeretlen idegen pedig nem került elő. Lehet, hogy valóban létezett egy más valaki, aki a gyilkosságot elkövette, és ha kézrekerült volna, a vádlott talán megmenekül a haláltól. Az ismeretlen azonban csak a jegyzőkönyvben szerepelt. Így minden bűntett őt terhelte.

A harmadik esetet már kész tényként vehette a bíróság, hiszen tettenérték. Már nem mentegőzött. Bevallotta, hogy a rettenetes téiben a földéken hagyott szárkúpokban bújdosott, és élnie kellett valamiből. A bírónak felmutatta kékre fagyott kezét és lefagyott lábujjait...

Hova és meddig juthat egy ember lefelé, és meddig felfelé? Vajon egy

gyermek elhíheti-e apjáról, hogy ilyen rettenetes szörnyűségekre is képes volt? És ha ilyen volt, miért is lett ilyen? Most, hogy így mindent tudott és átélt, anyjának és apjának életét, kissé megriadt önmagától. Hiszen ő ennek a két embernek a gyereke... Kissé elérékenyült, s önmagában ismét keresni, kutatni kezdte azt a meghatározatlan valamit, amiben eddig élt. Azt a valamit, ami inkább gyűlölet volt, mint sajnálat. Most érezte, hogy gyűlölni könnyebb, mint a felismert fájdalmat hordozni... Aztán arra igyekezett, hogy ne gondolkozzon. Kezébe vette diplomáját, és további életét kezdte tervezni. Gondolatai azonban vissza-visszajártak a szüleit összefogó eseményekhez...

Nem messze tőle egy kisgyerek sírt. Talán a labdája gurult el, vagy elesett, de az is lehet, hogy csak kényességében pityergett. Amikor felkelt a parki padról, egyszerre valami félelem fogta el, hogy mi lesz vele, ha egyszer neki is lesz kisfia... Erőt vett magán, és úgy érezte, hogy mindazt megadja majd neki, amit ő sohasem kaphatott meg szüleitől. Amikor a síró gyerek közelébe ért, mintha irigyelte volna, s arra gondolt, hogy milyen jó azoknak, akik sírni tudnak, ha valami fáj. Ő még az anyja temetésén sem sírt. Nem tudta, hogy kit sirasson, anyját-e, vagy kisemizett apját. Most sem tudná külön elsíratni őket. Ha sírna, ha sírni tudna, mindkettőjüket egyszerre síratná el... Aztán odament a szipogó kicsihez, kissé közömbösen megsimogatta a fejét, a lányka mellett álló nagyobbacska fiú fejére barackot nyomott, és megindult az állomás felé.